

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ในอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย
Extension Needs for Increasing of Cassava Yield by Farmers in Thung Saliam District,
Sukhothai Province

กษิพัทธ์ รอดสิน (Kasiphat Rotsin)¹ พลสรารณ สรารณรมย์ (Ponsaran Saranrom)² เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalermsak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทั่วไป สภาพทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร (3) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร (4) ความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร และ (5) ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอทุ่งเสลี่ยมจังหวัดสุโขทัย ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับ สำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งเสลี่ยม ปี พ.ศ.2565 จำนวน 1,097 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ ที่ความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 173 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรร้อยละ 68.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 55.66 ปี มีจำนวนต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,124.62 บาท/ไร่ มีผลผลิตมันสำปะหลังที่ได้รับเฉลี่ย 2.55 ตัน/ไร่ (2) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการป้องกันกำจัดวัชพืช และแมลงศัตรูพืช โดยใช้สารเคมี (3) เกษตรกรมีความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเกษตรกรมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง ด้านเนื้อหาความรู้ในการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเรื่องของเทคโนโลยีการปลูกมันสำปะหลังเป็นเรื่องที่เกษตรกรต้องการการส่งเสริมในระดับมาก (5) เกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังด้านความรู้การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การดูแลรักษา การป้องกันกำจัดโรคและแมลง และเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว

คำสำคัญ ความต้องการการส่งเสริม การเพิ่มผลผลิต มันสำปะหลัง ทุ่งเสลี่ยม สุโขทัย

¹ หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kasiphatrotsin@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Oh1981@gmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The research was survey research. The objectives of this research were to study (1) basic general conditions, social conditions, and some economic conditions of farmers (2) cassava production conditions of farmers (3) knowledge and practice regarding the increase in cassava productivity of farmers (4) needs for extension to increase productivity of cassava of farmers (5) problems in the extension of cassava production of farmers. The population of this study was 1,097 cassava production farmers in the area of Thung Saliam district, Sukhothai province who had registered as farmers with Thung Saliam district office of agriculture in 2022. The sample size of 173 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.07 and simple random sampling method. Data were collected by interview forms. Statistics applied in data analysis were such as frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value, and standard deviation. The results of the research found that (1) farmers had the average cost of production of 4,124.62 Baht/rai and had the average cassava productivity received of 2.55 ton/Rai. (2) Most of the farmers had weed and pest controls by using chemicals. (3) Farmers had knowledge, overall, at the high level and practiced, overall, at the highest level. (4) Farmers needed the extension on the increase of cassava productivity regarding knowledge in the increase of cassava productivity, overall, at the high level. The first in the rank was cassava production technology. (5) Farmers faced with the problems in the extension of cassava production regarding knowledge on the increase of cassava productivity, overall, were at the high level such as the maintenance, disease and pest controls, and harvesting technology.

Keywords: Extension need, Productivity increase, Cassava, Thung Saliam, Sukhothai

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

มันสำปะหลัง เป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของประเทศไทย พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังของจังหวัดสุโขทัย ในปี พ.ศ. 2565 มีทั้งหมดประมาณ 108,292 ไร่ ผลผลิตมันสำปะหลัง 306,483 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3.081 ตัน โดยในพื้นที่อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังรวมกว่า 16,261.73 ไร่ ผลผลิตมันสำปะหลัง 36,751.51 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 2.26 ตัน ซึ่งผลผลิตที่ได้นี้ เมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่าผลผลิตต่อไร่มีค่าน้อยกว่าผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดสุโขทัย (3.081 ตัน) และของประเทศไทย (3.434 ตัน) (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2565) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอทุ่งเสลี่ยมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังแล้วได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตมันสำปะหลังต่อไร่ของจังหวัดสุโขทัย เนื่องจากเป็นพื้นที่แห้งแล้ง อยู่นอกเขตชลประทาน ทำให้ขาดแคลนน้ำใช้ในการเกษตร(สำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งเสลี่ยม, 2566) ในปี พ.ศ. 2565 เกิดเหตุการณ์ฝนตกหนักและประสบอุทกภัย ทำให้หัวมันสำปะหลังในบางพื้นที่เสียหาย เนื่องจากมีน้ำท่วมขัง ส่งผลให้หัวมันสำปะหลังเน่าเสียหาย ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ จึงทำให้เกษตรกรในอำเภอทุ่งเสลี่ยม ได้ผลผลิตมันสำปะหลังและมีรายได้ลดลง

โดยที่ผ่านมาเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังบางกลุ่มได้รับการฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ จากสำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งเสลี่ยมและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่การส่งเสริมการเกษตรยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังคงผลิตมันสำปะหลังได้ปริมาณผลผลิตต่อไร่มีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดสุโขทัยและของประเทศไทย (สำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งเสลี่ยม, 2566) จากเหตุผลดังกล่าว นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง โดยหากยังมีการดำเนินการหรือสถานการณ์เช่นนี้ต่อไป อาจก่อให้เกิดมีผลผลิตมันสำปะหลังและมีรายได้ที่น้อยลงกว่าเดิม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำการวิจัยเรื่องความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลให้แก่เกษตรกรในอำเภอทุ่งเสลี่ยม ได้ใช้ในการศึกษาเพื่อการส่งเสริมความรู้ในการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง ที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไป สภาพทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัยที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับ สำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งเสลี่ยม ปี พ.ศ.2565 จำนวนทั้งหมด 1,097 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของ Taro Yamane ความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 173 ราย สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ ที่มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

(1) สภาพพื้นฐานทั่วไป สภาพทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร (3) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร (4) ความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร โดยมีวิธีการวัดและเกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ย คือ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง มีความต้องการการส่งเสริมในระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 หมายถึง มีความต้องการการส่งเสริมระดับน้อย คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 หมายถึง มีความต้องการการส่งเสริมระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 หมายถึง มีความต้องการการส่งเสริมระดับมาก คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 หมายถึง มีความต้องการการส่งเสริมระดับมากที่สุด และ (5) ปัญหาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย ทดสอบความตรง ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.95 และทดสอบความเที่ยง (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า Reliability เท่ากับ 0.889

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทั่วไป สภาพทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 68.2 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 55.66 ปี ร้อยละ 79.8 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.49 คน มีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลัง เฉลี่ย 17.35 ปี ร้อยละ 89.6 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร ร้อยละ 56.1 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. มีจำนวนพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 13.50 ไร่ ต่อครัวเรือน ร้อยละ 86.7 ถือครองที่ดินของตนเอง ร้อยละ 95.9 ปลูกมันสำปะหลังพันธุ์ระยะ 5 มีจำนวนต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,124.62 บาท/ไร่ มีผลผลิตมันสำปะหลังที่ได้รับเฉลี่ย 2.55 ตัน/ไร่ มีราคาจำหน่ายผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 2,842.77 บาท/ตัน และมีรายได้จากการขายผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 7,253.70 บาท/ไร่ ในปี พ.ศ. 2566

2. สภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรทั้งหมดมีการเตรียมดินโดยไถผาน 7 ร้อยละ 53.2 มีการบำรุงดินโดยใส่ปุ๋ยคอก ร้อยละ 42.2 ใช้ระยะปลูกอื่นได้แก่ ระยะปลูก 80 X 60 เซนติเมตร และระยะปลูก 60 X 60 เซนติเมตร เกษตรกรร้อยละ 93.1 การเตรียมท่อนพันธุ์ที่มีอายุระหว่าง 8 - 12 เดือน ร้อยละ 60.1 เลือกท่อนพันธุ์ที่มีความยาวประมาณ 20 - 25 เซนติเมตร ร้อยละ 69.9 เลือกท่อนพันธุ์สดใหม่ ปราศจากการเข้าทำลายของโรคและแมลง เกษตรกรร้อยละ 99.4 เลือกฤดูกาลปลูกในช่วงต้นฤดูฝน (เดือนเมษายน ถึงเดือนมิถุนายน) ร้อยละ 81.5 ใส่ปุ๋ย(ครั้งที่ 1) สูตร 15 - 7 - 18 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 52.0 ใส่ปุ๋ย (ครั้งที่ 2) สูตร 15 - 7 - 18 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 83.8 ป้อนกันกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี ร้อยละ 81.5 ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ร้อยละ 97.7 เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังที่มีอายุตั้งแต่ 8 เดือนขึ้นไป จนถึงอายุ 18 เดือน ร้อยละ 90.8 ใช้เครื่องจักรกล เช่น รถแทรกเตอร์ที่มีอุปกรณ์พ่วงท้าย และร้อยละ 49.7 ใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยว

3. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร มี 2 ประเด็น ดังนี้

- 1) ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 11.67) ประเด็นที่เกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุด 3 ประเด็น คือ 1) แมลงศัตรูสำคัญของมันสำปะหลัง คือ แมลงหางหนีบ 2) หากพบต้นมันสำปะหลังในแปลงเป็นโรคใบด่างมันสำปะหลัง สามารถแก้ไขได้โดยการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดโรคพืชและ 3) การเตรียมท่อนพันธุ์สำหรับปลูก ท่อนพันธุ์ควรมีอายุมากกว่า 12 เดือน โดยมีเกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุดจำนวน 7 ราย (ร้อยละ 4.1)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

2) การปฏิบัติเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 12.53) ประเด็นที่เกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เลือกใช้พันธุ์ระยะยง 72 เป็นพันธุ์ที่ทนแล้ง เหมาะกับดินทราย หรือดินทรายปนร่วน 2) ใส่ปุ๋ยเคมี อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ และ 3) ลำต้นของมันสำปะหลังที่จะใช้ทำพันธุ์ หลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว นำไปกองรวมกันแบบตั้งขึ้นให้โคนติดพื้นดินส่วนยอดตั้งขึ้นในร่ม

4. ความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร มี 3 ประเด็น ดังนี้

1) ด้านเนื้อหาความรู้ในการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) โดยเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ 1) เทคโนโลยีการปลูกมันสำปะหลัง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.82) 2) การคัดเลือกพันธุ์มันสำปะหลัง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.79) 3) การดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.79) 4) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.75) และ 5) เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.69)

2) ด้านวิธีการส่งเสริมเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) โดยเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น คือ 1) สื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.47) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาครัฐ บุคคลจากสถาบันการศึกษา ผู้นำชุมชน/เกษตรกรต้นแบบ เป็นต้น และระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ 1) สื่อกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.21) ได้แก่ การจัดฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดเวทีเรียนรู้ การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น และ 2) สื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.15) ได้แก่ Line YouTube Facebook TikTok เป็นต้น

3) ด้านผู้ส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.49) โดยเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังอยู่ในระดับมากใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.77) 2) นักวิชาการเกษตร (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.59) 3) ผู้ประกอบการรับซื้อผลผลิต (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.41) และ 4) เกษตรกรต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 3.42)

ภาพที่ 1 ระดับความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

5. ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร มี 2 ประเด็น ดังนี้

- 1) ด้านความรู้การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลัง ด้านการขาดความรู้การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.90) โดยเกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลัง อยู่ในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ 1) เทคโนโลยีการปลูกมันสำปะหลัง 2) การคัดเลือกพันธุ์มันสำปะหลัง 3) การดูแลรักษา 4) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง และ 5) เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว
- 2) ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลัง ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.11) โดยเกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลัง อยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ก1) ขาดการติดตามและประเมินผลจากผู้ที่มาส่งเสริม และระดับน้อย 2 ประเด็น คือ 1) ขาดการประชาสัมพันธ์ และ 2) การใช้สื่อออนไลน์

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทั่วไป สภาพทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า

1.1 ต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 4,124.62 บาท/ไร่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกาวรัตน์ ผลประสาธน์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรตำบลน้ำแคม อำเภอลำทะลุ จังหวัดเลย พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตมันสำปะหลังต่อไร่เฉลี่ย 4,255.69 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนผลิตเฉลี่ยของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561) พบว่า มีต้นทุนการผลิตต่อไร่เฉลี่ย 6,673.05 บาท จะเห็นได้ว่าต้นทุนการผลิตในการวิจัยนี้ต่ำกว่ามาก การลดลงของต้นทุนการผลิตอาจเกิดจากหลายปัจจัย เช่น การเลือกใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการผลิต หรือการปรับปรุงวิธีการจัดการแปลงปลูกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 ผลผลิตมันสำปะหลังที่ได้รับ เฉลี่ย 2.55 ตัน/ไร่ ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สกาวรัตน์ ผลประสาธน์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรตำบลน้ำแคม อำเภอลำทะลุ จังหวัดเลย พบว่า เกษตรกรมีผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยต่อไร่ 2,585.80 กิโลกรัม (2.585 ตัน) และมีผลผลิตน้อยกว่า ข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565) พบว่า ผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดสุโขทัย 3.081 ตัน และของประเทศไทย 3.434 ตัน ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังให้มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น

2. สภาพการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

2.1 ระยะปลูก (ระยะร่อง X ระยะต้น) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 42.2 ใช้ระยะปลูกอื่นๆ (80 X 60 เซนติเมตร และระยะปลูก 60 X 60 เซนติเมตร) ขัดแย้งกับ กรมวิชาการเกษตร (2563) ควรมีระยะปลูกที่เหมาะสมคือ 100 X 80 เซนติเมตร เนื่องจากเกษตรกรคิดว่าการปลูกมันสำปะหลังที่ระยะปลูก 80 X 60 เซนติเมตร หรือระยะปลูก 60 X 60 เซนติเมตร จะได้จำนวนต้นมันสำปะหลังมากกว่าตามคำแนะนำที่ให้ปลูกระยะ 100 X 80 เซนติเมตร

2.2 การใส่ปุ๋ย พบว่า การใส่ปุ๋ย (ครั้งที่ 1) ร้อยละ 81.5 ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15 - 7 - 18 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อการใส่ปุ๋ย (ครั้งที่ 2) ร้อยละ 52.0 ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15 - 7 - 18 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ สอดคล้องกับกรมวิชาการเกษตร ควรใส่ปุ๋ยเคมี 15 - 7 - 18 หรือ 16 - 8 - 16 ในอัตรา 100 กิโลกรัมต่อไร่ ในดินร่วนเหนียว หรือใส่อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ ในดินทราย จากกลุ่มตัวอย่างจะเห็นว่าเกษตรกรใส่ปุ๋ยตามคำแนะนำของกรมวิชาการอยู่ค่อนข้างน้อย เนื่องจากปุ๋ยเคมีมีราคาสูง และเกษตรกรในพื้นที่มีเงินทุนน้อย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2.3 การป้องกันกำจัดวัชพืช พบว่า เกษตรกรร้อยละ 83.8 ป้องกันกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะธิดา อ่อนพันธ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดทำการกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี ซึ่งส่วนใหญ่ทำการกำจัดวัชพืช 1-2 ครั้งต่อ 1 รอบการผลิต และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ชนิดา เกตุแก้วเกลี้ยง(2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย พบว่า เกษตรกรมีการกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมีกำจัด เนื่องจากการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืชของเกษตรกร สามารถควบคุมวัชพืชได้นานกว่าการกำจัดวัชพืชโดยวิธีกล

3. ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 11.67) ประเด็นที่เกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุด 3 ประเด็น คือ 1) แผลงศัตรูสำคัญของมันสำปะหลัง 2) โรคใบด่างมันสำปะหลัง 3) การเตรียมท่อนพันธุ์สำหรับปลูก เนื่องจากยังขาดการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลัง ในเรื่องของการจำแนกชนิดแผลงศัตรูสำคัญของมันสำปะหลัง การจัดการโรคใบด่างมันสำปะหลัง และการเตรียมท่อนพันธุ์สำหรับปลูกมันสำปะหลัง

3.2 การปฏิบัติเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นที่เกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เลือกใช้พันธุ์ระยะ 72 เป็นพันธุ์ที่ทนแล้ง เหมาะกับดินทราย หรือดินทรายปนร่วน 2) ใส่ปุ๋ยเคมี อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ และ 3) ลำต้นของมันสำปะหลังที่จะใช้ทำพันธุ์หลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว นำไปกองรวมกันแบบตั้งขึ้นให้โคนติดพื้นดินส่วนยอดตั้งขึ้นในร่ม เนื่องจากยังขาดการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลัง โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้พันธุ์มันสำปะหลังให้เหมาะสมกับพื้นที่กับเกษตรกร การใช้ปุ๋ยเคมีตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร และการจัดการท่อนพันธุ์มันสำปะหลัง

4. ความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร

4.1 ด้านเนื้อหาความรู้ในการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง ด้านเนื้อหาความรู้ในการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น ได้แก่ 1) เทคโนโลยีการปลูกมันสำปะหลัง 2) การคัดเลือกพันธุ์มันสำปะหลัง 3) การดูแลรักษา 4) การป้องกันกำจัดโรคและแมลง และ 5) เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว ซึ่งทั้ง 5 ประเด็นนี้คือ เนื้อหาเกี่ยวกับการผลิต ในขณะที่ ปิยะธิดา อ่อนพันธ์ (2557) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุดคือ การสนับสนุน และด้านการตลาด และในขณะที่ พัทยา ชุมเพชร (2562) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ในด้านของการตลาดและการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเช่นกัน เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่มีความสนใจในการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังที่ทันสมัยมากขึ้น

4.2 ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า วิธีการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังอยู่ในระดับมาก คือ สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรภาครัฐ บุคคลจากสถาบันการศึกษา ผู้นำชุมชน/เกษตรกรต้นแบบ เป็นต้น สอดคล้องกับที่ พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล เป็นการส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เกษตรกรโดยตรงเป็นรายบุคคล จะทำให้ผู้รับความรู้มีโอกาสโดยตรง ที่จะปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักวิชาการผู้ถ่ายทอด ทำให้เกิด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ความสนใจเชื่อมั่น และเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นควรเลือกใช้สื่อบุคคล ในการเข้าไปส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง
เกษตรกรในพื้นที่

5. ปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร มี 2 ประเด็น ดังนี้

5.1 ด้านการขาดความรู้การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิต
มันสำปะหลัง ด้านการขาดความรู้การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเกษตรกรบางคน
ยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง ในด้านการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังให้เพิ่มขึ้น

5.2 ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลัง
ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากเกษตรกรมีความสนใจในวิธีการส่งเสริมการผลิต
มันสำปะหลังของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

- 1) เกษตรกรควรมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชของมันสำปะหลัง
เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้สารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชในแปลงมันสำปะหลังได้ปลอดภัย
- 2) เกษตรกรควรศึกษาข้อมูลข่าวสารในเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง รวมถึงแนวโน้มการตลาด เพื่อ
ใช้ในการวางแผนการผลิตมันสำปะหลัง สามารถจำหน่ายผลผลิตมันสำปะหลังได้ในราคาที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

- 1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรศึกษาเทคโนโลยีสมัยใหม่ สำหรับการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร
เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง โรคและแมลงศัตรูพืชในมันสำปะหลังที่สำคัญ และการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน
รวมทั้งแนะนำเกษตรกรให้มีการสำรวจแปลงมันสำปะหลังของตนเองอยู่เสมอ
- 2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำปฏิทินการผลิต เพื่อวางแผนการผลิตในรอบต่อไป
รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรจัดทำต้นทุนการผลิต เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง ทำให้สามารถลดต้นทุนการ
ผลิตลงได้

3. การวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรหลังจากได้รับการส่งเสริมการเกษตร
- 2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง เพื่อให้เกษตรกรสามารถลด
ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นสำหรับการผลิตมันสำปะหลังลงได้
- 3) ควรศึกษาวิจัย ความต้องการการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง ของเกษตรกรในระดับตำบล เพื่อให้ได้ทราบ
ข้อมูลความต้องการของเกษตรกรแต่ละตำบลมาเปรียบเทียบข้อมูลกัน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร.(2563). เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง. เข้าถึงจาก

<https://www.doa.go.th/fc/rayong/wp-content/uploads/2021/06/เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง.pdf>.

ชนิดา เกตุแก้วเกลี้ยง. (2557). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ปิยะธิดา อ่อนพันธ์. (2557). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2560). การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. ใน ประมวลสาระชุดวิชา 91720 การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. (หน่วยที่ 4, น. 16). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พัทยา ชุมเพชร. (2562). *ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สกวรัตน์ ผลประสาท. (2564). *การส่งเสริมการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรตำบลน้ำแคม อำเภอท่าวาสุกรี จังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).

สำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งเสลี่ยม. (2566). แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ (พ.ศ. 2566-2570) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สุโขทัย. 2566

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). เข้าถึงจาก

<https://www.oae.go.th/view/1/%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%87/TH-TH>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). เข้าถึงจาก

<https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/prcaidata/files/cacava%2065.pdf>